

TEMATY I TESTY OLİJP POZA POLSKĄ (Białoruś, Łotwa, Ukraina)

OLIMPIADA LITERATURY I JĘZYKA
POLSKIEGO,
ZAWODY OKRĘGOWE POZA
POLSKĄ, **2012 r.**

TEMATY ROZPRAWEK

TEST JĘZYKOWY

OLIMPIADA LITERATURY I JĘZYKA
POLSKIEGO,
ZAWODY REPUBLIKAŃSKIE, **2012 r.**

TEMATY ROZPRAWEK

TEST JĘZYKOWY

OLIMPIADA LITERATURY I JĘZYKA
POLSKIEGO,
ZAWODY OKRĘGOWE POZA
POLSKĄ, **2011 r.**

TEMATY ROZPRAWEK:

TEST JĘZYKOWY

OLIMPIADA LITERATURY I JĘZYKA
POLSKIEGO,
ZAWODY REPUBLIKAŃSKIE, **2011 r.**

TEMATY ROZPRAWEK

TEST JĘZYKOWY

OLIMPIADA LITERATURY I JĘZYKA POLSKIEGO,

ZAWODY OKRĘGOWE POZA POLSKĄ, 2012 R.

TEMATY ROZPRAWEK:

1. Rodzice i dzieci w utworach literackich wybranych epok (co najmniej dwóch). Omów zagadnienie, ukazując różnorodność relacji.
2. Żart, satyra, ironia – jak poprawiać świat śmiechem? Rozwiń temat, odwołując się do wybranych utworów literackich.
3. Ja w podróży – literackie wizje podróżowania w utworach jednej (wybranej) epoki.

INTERPRETACJE:

1. Zinterpretuj utwór Ignacego Krasickiego *Jagnię i wilcy*, zwracając uwagę na tradycję bajki polskiej i europejskiej.
2. Zinterpretuj wiersz Adama Mickiewicza *Burza*, z cyklu *Sonety krymskie*.
3. Zinterpretuj wiersz Juliana Tuwima *Choinka*.

TEST JĘZYKOWY

SPRAWDZIAN Z ROZUMIENIA TEKSTU ZE SŁUCHU

TEKST DO ODCZYTANIA

Prowadzący sprawdzian dwukrotnie odczytuje podany tekst, a zawodnicy odpowiadają na 14 pytań związanych z treścią słuchanego fragmentu.

„Oddział IV Warszawskiej Straży Ogniowej (powstałej w 1836 r.) utworzono w 1851 r. na podstawie decyzji Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego. Siedzibą nowej jednostki stały się Koszary Mirowskie stanowiące element barokowej Osi Saskiej. Ich projektantem był inżynier wojskowy i architekt Joachim Daniel Jauch, który od 1717 roku kierował urzędem budowlanym w Warszawie. Nazwa koszar pochodzi od nazwiska dowódcy regimentu Gwardii Konnej Koronnej – Wilhelma Miera, z pochodzenia Szkota, uhonorowanego w 1726 r. polskim szlachectwem. Gwardzistów nazywano mirowczykami, a koszary – Mirowskimi. W latach osiemdziesiątych XVIII wieku koszary przebudowano w stylu klasycystycznym. Po upadku powstania listopadowego obiekt zajęła żandarmeria rosyjska. W połowie XIX wieku zachodnie pawilony koszar Mirowskich przeznaczono na siedzibę straży pożarnej. Projekt adaptacji budynku i wieży obserwacyjnej-czatowni przypisuje się Józefowi Lesslowi, choć w jego autorstwo powątpiewa między innymi profesor Marek Kwiatkowski. Uważa on za mało prawdopodobne, by wieżę budowaną w 1851 r. wzniesiono na podstawie projektu architekta zmarłego siedem lat wcześniej. Tak czy inaczej nowa wieża wkomponowała się w ciąg Osi Saskiej i ulicę Chłodną. Koszary zaczęto kojarzyć z Warszawską Strażą Ogniwą – pierwszą na ziemiach polskich i jedną z pierwszych w Europie zawodową formacją walczącą z pożarami. Prawdziwy chrzest bojowy strażacy z Chłodnej przeszli w lutym 1852 r., kiedy to przyszło im gasić Pałac Namiestnikowski. Pożar zaczął się nocą w sali balowej. Został zauważony przez dyżurnych z wież obserwacyjnych w oddziałach IV i II (Ratuszowym przy placu Teatralnym). Gdy pierwsze zaprzęgi strażackie przybyły na Krakowskie Przedmieście ogniem była objęta już główna część pałacu, łącznie z dachem. Straty były duże, ale pożar ugaszono, na tyle sprawnie, że nie doszło do jego rozprzestrzenienia. Nie obyło się bez ofiar – dziesięciu najbardziej uszkodzonych strażaków zostało odwiezionych do Szpitala Ujazdowskiego. Szybki dojazd do pożaru umożliwiwały konie, innej maści w każdym oddziale. (Oddział IV, czyli Mirowski miał konie karo-gniade). Wszystkie były tak wyćwiczone, że na sygnał alarmowy same stawały przy dyszlach tych pojazdów, do których miały być zaprzęgane.”

(za Jerzym Gutkowskim)

SPRAWDZIAN Z ROZUMIENIA TEKSTU ZE SŁUCHU

Na podstawie wysłuchanego dwukrotnie fragmentu tekstu odpowiedz poprawnie lub zaznacz poprawną odpowiedź na podane pytania, a także wybierz lub wpisz poprawne uzupełnienia podanych zdań.

1. Warszawska Straż Ogniowa powstała

- a) w XVIII wieku
- b) w 1851 r.
- c) w 1836 r.

2. Siedzibą IV Oddziału stały się ..... stanowiące element
..... Osi .....

3. Nazwa koszar pochodzi od nazwiska dowódcy regimentu Gwardii Konnej Koronnej. TAK-NIE

4. Koszary projektował w początkach XVIII wieku

- a) Wilhelm Mier
- b) Joachim Daniel Jauch
- c) Józef Lessel.

5. W latach osiemdziesiątych XIII wieku koszary przebudowano w stylu rokoko. TAK - NIE

6. Co się stało po upadku powstania listopadowego?

.....

7. Koszary zaczęto kojarzyć z Warszawą ..... pierwszą na ziemiach polskich i jedną z pierwszych w Europie ..... formacją walczącą .....

8. W lutym 1852 r. strażacy ..... prawdziwy ..... bojowy.

9. Pożar Pałacu Namiestnikowskiego rozpoczął się

- a) nocą w sali balowej,
- b) w dzień w części gospodarczej
- c) wieczorem w holu.

10. Kto i z jakiego miejsca pierwszy zauważył pożar?

.....
.....

11. Straty były duże, ale nie doszło do rozprzestrzenienia się pożaru. TAK – NIE

12. Dziesięciu najbardziej poszkodowanych strażaków odwieziono do .....

13. Szybki dojazd do pożaru umożliwiły

- a) samochody
- b) konie
- c) sanie

14. Zwierzęta były stale zaprzęzione do pojazdów strażackich. TAK-NIE

SPRAWDZIAN Z GRAMATYKI

„Reklamy w przestrzeni miejskiej spotykaliśmy od zawsze pod postacią szyldów. Dzięki nim przechodzić łatwo się zorientował, gdzie znajduje się sklep, którędy trafi do szewca, a którymi drzwiami wejdzie do kawiarni. Estetyka takich napisów wprawdzie nigdy wszystkich nie zadowoliła, ale to, że identyfikowały one konkretne miejsca, zwykle usprawiedliwiało ich występowanie. Jeszcze niedawno było naturalne, że miejską rzeczywistość tworzą ciągi sklepów, że – idąc jedną ulicą – mijasz kolejno księgarnię, pralnię, cukiernię, pasmanterię i punkt napraw parasoli. Teraz jednak najczęściej śródmieście pustoszeje. Mógłbyś w nim

spotkać co najwyżej banki, apteki, sklepy z używaną odzieżą i restauracje, które prędkiej zmieniają właścicieli niż menu, oraz ogromne reklamy krzyczące: „jedźmy na peryferie do centrów handlowych” lub zachwalające ustami znanych postaci: „wszystko kupuję łatwo, tanio i przyjemnie w galerii Kraj”.

(według Kwiryny Handke)

I. Uzupełnij tabelę, tworząc gramatyczny opis form osobowych czasowników występujących w podanym tekście.

Forma osobowa	Osoba, liczba, czas/tryb	Bezokolicznik	Aspekt
spotykaliśmy			
			dokonany
	3.os. lp. teraźniejszy		
		TRAFIĆ	
			dokonany
	3. os. lp. przeszły		
		IDENTYFIKOWAĆ	
usprawiedliwiało			
			niedokonany
		TWORZYĆ	
	2. os. lp. teraźniejszy		
pustoszeje			
	2 os. trybu przypuszczającego		
			dokonany
		JECHAĆ	
kupuję			

II. „Siedziba Filharmonii Narodowej służy warszawiakom od 1902 r., w którym ją ukończono. Swoją bryłą i wystrojem elewacji gmach nawiązywał do słynnej paryskiej Opery, więc dobrze kojarzył się melomanom. Po wojnie wygląd wypalonego budynku próbowano przywrócić do stanu przypominającego ten przedwojenny, ale ostatecznie do tego nie doszło. Dość wiernie odtworzono tylko salę koncertową”.

(według Jarosława Zielińskiego)

Do podanych znaczeń słowotwórczych dopisz odpowiadające im derywaty oraz wyrażenia, w jakich występują w powyższym tekście. Przy tych derywatach, które są uważane za formy czasownika, podaj określenie formy i ten czasownik wraz z aspektem:

‘taki, który jest narodu, wiąże się z narodem’ – .....

.....

.....

‘taki, którego sławią’ - .....

.....

.....

‘taki, który znajduje się w Paryżu’ - .....
 .....

‘taki, który wypalono (się wypalił)’ - .....
 .....

‘taki, który coś przypomina’ - .....
 .....

‘taki, który był przed wojną’ - .....
 .....

‘taki, w którym odbywają się koncerty’ – .....
 .....

III. Połącz odpowiednie formy z kolumn nadrzędników i podrzędników tak, aby tworzyły grupy składniowe. Wpisz je do tabeli i określ przypadek występującej w każdej grupie podrzędnej formy rzeczownika lub zaimka rzeczownego.

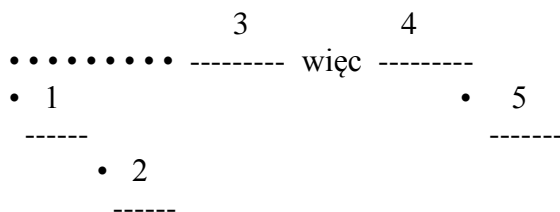
Nadrzędniki	Podrzędniki	Nr	Grupa składniowa	Przypadek
A. przywrócić	a. tego	1.		
B. nawiązywał	b. siedziba	2.		
C. kojarzył się	c. bryłą i wystrojem	3.		
D.(próbowano) po	d. melomanom	4.		
E .służy	e. wojnie	5.		
F.(nie doszło)do	f. wygląd	6.		

I

IV. Zanalizuj składniowo podane wypowiedzenie złożone, którego strukturę zobrazowano wykresem: a) wypisz wypowiedzenia składowe; b) określ ich typy.

Ponieważ galerie przy Francuskiej zajmują taką powierzchnię, że ich aktywność musi mieć z konieczności charakter kameralny, mieszkańcom Saskiej Kępy brakowało od czasu zburzenia kina „Sawa” większej placówki kulturalnej, więc otwarcie Klubu Kultury o powierzchni 1600 m² z salą widowiskową na 130 miejsc i tarasem na dachu przystosowanym do odbywania na nim latem różnych imprez pozwoli wreszcie organizować to, co zaproponują sami twórcy.

(według notatki ze „Stolicy” 10/2011)

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

V. Od rzeczownika FILM a) utwórz czasownik i przymiotnik; b) podaj przykład użycia każdego z tych wyrazów w zdaniu lub wyrażeniu; c) na podstawie podanych przykładów opisz znaczenia słowotwórcze utworzonego czasownika i przymiotnika:

1. czasownik .....

2. .... przymiotnik

SPRAWDZIAN Z ROZUMIENIA TEKSTU

I. Cały tekst (według Jarosława Zielińskiego) podzielono na pięć części. Na swoim miejscu znajduje się część 5.

Wpisz w odpowiednie miejsca (1., 2., 3. i 4.) oznaczenia pozostałych części, aby wszystkie utworzyły spójną całość.

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. *Od zachodu aleja Wyzwolenia została urbanistycznie zespolona z okrągłym placem Zbawiciela.*

A. *Jej część w obrębie osiedla nazwano aleją Wyzwolenia i przekształcono w wydłużony, ośmioboczny plac.*

B. Całość wzorowała na paryskim placu Wogezów.

C. „Latawiec” to popularna nazwa trzeciego osiedla Marszałkowskiej Dzielnicy Mieszkaniowej, którego kręgosłupem stała się historyczna Oś Stanisławowska.

D. Domom wokół tego placu Eleonora Sekrecka (architekt i urbanistka) nadała formy nawiązujące do późnego renesansu francuskiego.

II. W odpowiednich miejscach uzupełnij tekst formami wyrazowymi wybranymi z ramki.

oba, podcieniowych, jeszcze, tyle, wieżą, charakter, odciążającym, ile, skraj, obecnych, obok, piętno, pieszego, wcześniej

„Zachodni pasaż Nowego Świata ..... zrealizowanego ..... pasażu wschodniego (ulicy Gałczyńskiego) miał być elementem .....zabytkową ulicę, przy czym ..... ciągi projektowano wyłącznie dla ruchu ..... O ..... pasaż wschodni prezentował ..... formy historyzującego modernizmu, o ..... ten nowszy, czyli ciąg ..... ulic Kubusia Puchatka i Juliana Tuwima, nosi wyraźne ..... socrealizmu, choć południowy ..... Kubusia Puchatka wyznacza blok z ..... żywo przypominający zabytkowy ratusz otoczony dwupiętrowymi kamienicami o łamanych dachach i ..... parterach, które odwzorowują ..... staropolskiego miasteczka.”

(według Jarosława Zielińskiego)

III. Ułóż pytania o podkreślone fragmenty podanego (według Ewy Sośnickiej-Wojciechowskiej) tekstu:

Spacer po parku przy pałacu w Wilanowie był ostatnimi laty poważnie utrudniony z powodu prac remontowo-rewitalizacyjnych.

.....
.....
.....

Spora część ogrodów była niedostępna.

.....
.....
.....

Wszystko zmieniło się po otwarciu ogrodów pałacowych w tym roku.

.....
.....
.....

Wokół pałacu nie ma już ogrodzeń i barierek.

.....
.....
.....

Rezydencja wilanowska została zbudowana na zasadzie równowagi między naturą a kulturą.

.....
.....
.....
Przed remontem stan drzewostanu i ścieżek niekiedy zagrażał zdrowiu, a nawet życiu spacerowiczów.

.....
.....
.....
Teraz dyrekcja zespołu parkowo-palacowego chce przywrócić tę harmonię kultury i natury.

.....
.....
.....
Obok remontu cały czas Muzeum Pałacu w Wilanowie prowadzi intensywną działalność edukacyjną i kulturalną.

IV. Dopasuj do pytań poprawne odpowiedzi (według Marii Brodzkiej-Bestry).

1. Co powinien zobaczyć każdy turysta we Florencji?

.....
2. Gdzie mieści się galeria Palatina?

.....
3. Co pochodzi z tej florenckiej galerii?

.....
4. Kto zakupił dzieło Tycjana „Portret mężczyzny”?

.....
5. Kim mógł być mężczyzna sportretowany w bogatym, modnym szesnastowiecznym świeckim stroju?

.....
6. Jak tworzył Tycjan pod koniec swojego życia?

.....
A. – Obraz, który przez półtora miesiąca można było oglądać w Zamku Królewskim w Warszawie.

B. – Dworzaninem.

C. – W Palazzo Pitti zbudowanym w XV wieku.

D. – Z niemal impresjonistyczną swobodą.

E. – Dwie galerie malarstwa – Ufizzi i Palatina.

F. – Kardynał Leopold Medyceusz.

TEKST DYKTANDA

„Na całe weekendy warto wybrać się do puszczy: Kozienickiej i Bolimowskiej na granicy województw mazowieckiego i łódzkiego. Kiedy planujemy podróż do Puszczy Kozienickiej, powinniśmy zapoznać się z bogatą historią Kozienic i odwiedzić to miasto dla znajdującego

się tam pałacu i Muzeum Regionalnego. Z kolei w oddalonym o dwadzieścia kilometrów Sieciechowie trzeba koniecznie zwiedzić założone tam na początku XIII wieku opactwo benedyktynów. Nie można też ominąć Augustowa i Czarnolasu z Muzeum Jana Kochanowskiego. (...) W drodze powrotnej zatrzymujemy się w Garbatce, historycznym, słynnym już w okresie międzywojennym letnisku. Puszcza Bolimowska rozciąga się natomiast pomiędzy Żyrardowem a Skierniewicami. Mało kto wie, że w rejonie Bolimowa toczyły się jedna z najkrwawszych walk I wojny światowej. Podczas nich armia niemiecka zastosowała po raz pierwszy, 31 grudnia 1914 r., broń chemiczną, a w maju 1915 r. użyła 264 ton ciekłego chloru (dwukrotnie więcej niż w Belgii), w wyniku czego śmierć poniosło 11 tysięcy walczących”.

(według Janusza Pacy PWN)

Uwaga, przy ewentualnej ocenie dyktanda można nie brać pod uwagę sposobu zapisu nazw własnych.

OLIMPIADA LITERATURY I JĘZYKA POLSKIEGO, ZAWODY REPUBLIKAŃSKIE, 2012 R.

TEMATY ROZPRAWEK:

1. “Obcy wśród swoich” - odwołując się do wybranych tekstów kultury, rozważ problem obcości (alienacji) ich bohaterów w świecie, w którym przyszło im żyć.
2. Pamięć o przeszłości: dar, brzemię, przekleństwo? Przedstaw bohaterów literackich, w których życiu pamięć o przeszłości odgrywa ważną rolę.
3. Obraz Zachodu w oczach pisarzy polskich i ukraińskich [białoruskich, łotewskich]. Omów zagadnienie, odwołując się do wybranych tekstów z jednej lub kilku epok literackich.

INTERPRETACJE:

1. Tekst urzędowy i tekst poetycki – Wisława Szymborska *Pisanie życiorysu*.
2. Zinterpretuj wiersz *Przyszli żeby zobaczyć poetę* Tadeusza Różewicza.
3. Zinterpretuj wiersz *Dwór* Czesława Miłosza.

TEST JĘZYKOWY, ELIMINACJE REPUBLIKAŃSKIE – 2012 R.

SPRAWDZIAN Z ROZUMIENIA ZE SŁUCHU TEKST DO ODCZYTANIA

Prowadzący sprawdzian dwukrotnie odczytuje podany tekst, a zawodnicy wpisują brakujące fragmenty.

„Fedra” Jeana Racine’a napisana w latach 1675-1676 jest – jeśli nie liczyć utworów zarzuconych przez autora – dziesiątą jego tragedią i niewątpliwie szczytowym osiągnięciem artystycznym.(...) Jak wszystkie pozostałe sztuki Racine’a, a także Corneille’a i Moliera „Fedra” została napisana aleksandrynem. Jest to wiersz ukształtowany we Francji w XII wieku w poemacie Lamberta le Tort o Aleksandrze Macedońskim (stąd nazwa) i od tego czasu stosowany w epice i dramacie francuskim jako „wers heroiczny” – odpowiednik antycznego heksametru. Składa się on z dwunastu sylab ze średniówką po szóstej i jest wierszem rymowym. Pod względem akcentowym tworzą go anapesty lub jamby, w każdym razie cechą konstytutywną są niezbywalne akcenty na szóstej i dwunastej sylabie.(...) W poezji polskiej nie ma odpowiednika aleksandrynu. Wynika to z natury języka polskiego, który ma akcent paroksytoniczny (na przedostatniej sylabie). Stąd właśnie poważna trudność w tworzeniu wierszy wymagających sylab akcentowanych na końcu wersu; mogą to być jedynie wyrazy jednosylabowe. Oczywiście, teoretycznie można ułożyć frazę – ścisły odpowiednik aleksandrynu, ale po pierwsze, będzie ona brzmiała nienaturalnie, a po drugie, nie da się skomponować dłuższego utworu w tym metrum („Fedra” liczy sobie 1654 wersy). (...) W poezji polskiej wykształciły się dwa typy wiersza, które po względem estetycznym (wysoki ton, podniosła tematyka itp.) odpowiadają aleksandrynowi. Są to: istniejący od XV wieku trzynastozgłoskowiec ze średniówką po sylabie siódmej i stałymi akcentami na sylabach szóstej i dwunastej oraz, nieco późniejszy historycznie, jedenastozgłoskowiec zwany „heroicznym” ze średniówką po sylabie piątej i ze stałymi akcentami na sylabach czwartej i dziesiątej. Wiersze te w punkcie wyjścia znajdowały zastosowanie zarówno w wierszowanej epice, jak i dramacie. (...) Z biegiem czasu jednak trzynastozgłoskowiec ciążył coraz bardziej w stronę epiki, (...) a jedenastozgłoskowiec coraz częściej znajdował zastosowanie w dramacie, zapewne dlatego, że jest dynamiczniejszy. Tendencja ta nasiliła się w XIX wieku i ugruntowała pozycję „jedenastki” jako wiersza dramatycznego, który najlepiej sprawdza się w teatrze (...).”

(za Antonim Liberą)

SPRAWDZIAN Z ROZUMIENIA ZE SŁUCHU

Słuchając tekstu, uzupełnij brakujące fragmenty.

„Fedra” Jeana Racine’a napisana w latach 1675-1676 jest – jeśli _____¹⁾ utworów zarzuconych przez autora – dziesiątą jego _____²⁾ i niewątpliwie _____³⁾ osiągnięciem artystycznym.(...) Jak wszystkie _____⁴⁾ sztuki Racine’a, a także Corneille’a i Moliera „Fedra” została napisana _____⁵⁾. Jest to wiersz _____⁶⁾ we Francji w XII wieku w poemacie Lamberta le Tort o Aleksandrze Macedońskim (_____⁷⁾ nazwa) i od tego czasu stosowany w _____⁸⁾ i dramacie francuskim jako „_____⁹⁾ heroiczny” – odpowiednik _____¹⁰⁾ heksametru. Składa się on z dwunastu sylab ze _____¹¹⁾ po szóstej i jest wierszem _____¹²⁾. Pod względem akcentowym _____¹³⁾ go anapesty lub jamby, w każdym razie cechą _____¹⁴⁾ są _____¹⁵⁾ akcenty na szóstej i dwunastej sylabie.(...) W poezji polskiej nie ma _____¹⁶⁾ aleksandrynu. Wynika to z _____¹⁷⁾ języka polskiego, który ma akcent paroksytoniczny (na _____¹⁸⁾ sylabie). Stąd właśnie poważna trudność w tworzeniu wierszy wymagających sylab akcentowanych na _____¹⁹⁾ wersu; mogą to być jedynie wyrazy jednosylabowe. Oczywiście, teoretycznie _____²⁰⁾ ułożyć frazę – ścisły odpowiednik aleksandrynu, ale po pierwsze, _____²¹⁾ nienaturalnie, a po

drugie, nie da się skomponować _____²²⁾ utworu w tym metrum („Fedra” liczy sobie 1654 wersy). (...) W poezji polskiej wykształciły się dwa typy wiersza, które pod _____²³⁾ estetycznym (wysoki ton, podniosła tematyka itp.) odpowiadają aleksandrynowi. Są to: istniejący od XV wieku _____²⁴⁾ ze średniówką po sylabie siódmej i stałymi akcentami na sylabach _____²⁵⁾ i dwunastej oraz, _____²⁶⁾ późniejszy historycznie, jedenastozgłoskowiec zwany „heroicznym” ze średniówką po sylabie piątej i ze stałymi akcentami na sylabach czwartej i dziesiątej. Wiersze te w punkcie wyjścia znajdowały zastosowanie _____²⁷⁾ w wierszowanej epice, jak i dramacie. (...) Z biegiem _____²⁸⁾ jednak trzynastozgłoskowiec ciężył coraz bardziej w stronę epiki, (...) a jedenastozgłoskowiec coraz częściej znajdował _____²⁹⁾ w dramacie, zapewne dlatego, że jest dynamiczniejszy. Tendencja ta nasiliła się w XIX wieku i _____³⁰⁾ pozycję „jedenastki” jako wiersza dramatycznego, który najlepiej sprawdza się w teatrze (...).”
(za Antonim Liberą)

SPRAWDZIAN Z GRAMATYKI

I. Podane zdania uporządkuj według stopnia oficjalności komunikatu: od tekstu zawierającego najwięcej cech stylu urzędowego przez tekst neutralny (nienacechowany) do tekstu, który ma najwięcej elementów wypowiedzi nacechowanej emocjonalnie. Dopasuj odpowiednie litery do liczb od 1. do 6.

1.	2.	3.	4.	5.	6.

- A. Prosimy o przechowywanie leków w miejscu niedostępnym dla dzieci.
- B. Leki w domu – twoje dziecko w niebezpieczeństwie!
- C. Przypominamy o konieczności chowania leków przed dziećmi.
- D. Leki należy przechowywać w miejscu niedostępnym i niewidocznym dla dzieci.
- E. Uwaga! Lek to nie zabawka dla dzieci!
- F. Chroń swoje dziecko przed niekontrolowanym dostępem do leków!

II. POGODNY i POGODOWY to przymiotniki od różnych znaczeń rzeczownika POGODA.

1) Ułóż jedno przykładowe zdanie z przymiotnikiem POGODNY w jego znaczeniu podstawowym:

.....
 .....
 .....

2) Ułóż jedno przykładowe zdanie z przymiotnikiem POGODNY w jego znaczeniu przenośnym:

.....
 .....
 .....

3) Ułóż jedno przykładowe zdanie z przymiotnikiem POGODOWY:

.....
 .....
 .....

III. Przy każdym z trzech poniższych kontekstów podaj inny rzeczownik o znaczeniu konkretnym, którym w podanym kontekście można zastąpić rzeczownik OMÓWIENIE o znaczeniu ogólnym: ‘to, co ktoś omówił’.

Przykład:

Rzeczownik APARAT z tekstu: *Rozmawialiśmy z drugiego aparatu* można zastąpić rzeczownikiem TELEFON, a rzeczownik APARAT z tekstu: *Zaraz włączymy aparat i posłuchamy wiadomości.* – rzeczownikiem RADIO.

1) *Starsi telewidzowie pamiętają jeszcze omówienia spektakli Teatru Telewizji wygłaszane przez Stefana Treugutta.*

.....
.....

2) *Po omówieniu nurtujących nas problemów doszliśmy do porozumienia.*

.....
.....

3) *Często zgadzam się z krytycznym omówieniem bieżących wydarzeń przez X-a z gazety Y.*

.....
.....

IV. Na podstawie analizy przykładowych zdań:

a) podaj czasowniki, których formy konstytuują te zdania, wraz z ich wymaganiami składniowymi;

b) określ znaczenie każdego z tych czasowników;

c) określ ich aspekt.

Przykład:

Na lekcji tłumaczyliśmy tekst francuskiej piosenki.

TŁUMACZYĆ – ktoś tłumaczy coś ‘przekładać’; niedokonany

Wczoraj tłumaczyliśmy kuzynce, jak dojechać z dworca do centrum miasta.

TŁUMACZYĆ – ktoś tłumaczy coś komuś ‘wyjaśniać’ niedokonany

- *Szef kompanii sprawnie dowodził nocnym rozładunkiem sprzętu.*

.....
.....

- *Janek dobrą odpowiedzią z fizyki dowiódł wszystkim swojej pracowitości.*

.....
.....

- *Życie Marii Curie-Skłodowskiej dowodzi, że chcieć to móc.*

.....
.....

- *Przypadkiem odnaleziona w gęstwinie ścieżka dowiodła wreszcie wycieczkowiczów do punktu widokowego.*

.....
.....

- *W oknie tej baszty o północy ukazuje się biała dama – dowodził przewodnik.*

.....
.....

- *Dziś na zajęciach kółka matematycznego dowodziliśmy kilku twierdzeń.*

.....
.....

V. Podkreślone fragmenty poniższych zdań zastąp odpowiednimi formami zwrotów lub wyrażen wybranych z listy. W razie potrzeby dopasuj do nich formy pozostałych wyrazów.

a) *Naganny postępek Janka wobec Eli stanowił decydujący element przy wystawianiu chłopcu okresowej oceny z zachowania.*

.....
.....
.....

b) *Z odpowiedzi na kilka pytań wynikało, że Marysia świetnie orientuje się w dziejach naszej miejscowości.*

.....
.....

c) *Ostatecznie jednak wyszło na jaw, kto brał udział w kradzieży słynnego napisu nad bramy obozu w Auschwitz.*

.....
.....

d) *Hania potrafiła dłuższy czas wprowadzać w błąd swoją najlepszą przyjaciółkę.*

.....
.....

e) *Piotr opisywał sytuację, w jakiej się znaleźliśmy, słowami: koledzy – za przeproszeniem – ale wdepnęliśmy w cholerne bagno.*

.....
.....
.....

f) *Nie mogliśmy pojąć, jak drobna Ala przebiegła cały dystans i jeszcze wyprzedziła kilku rosnących kolegów.*

.....
.....
.....

ZWROTY I WYRAŻENIA DO WYBORU: *ktoś mydli komuś oczy, coś się komuś w głowie nie mieści, uczciwszy uszy, ktoś macza w czyms palce, jęczyczek u wagi, ktoś ma coś w małym palcu*

VI. Biorąc pod uwagę jego wykres, zanalizuj składniowo podane wypowiedzenie wielokrotnie złożone, tj.

a) wypisz wypowiedzenia składowe;

b) określ ich typy.

Aby na nowo zinterpretować „Halkę” Moniuszki, Natalia Korczakowska, kiedy podjęła się jej wystawienia w warszawskim Teatrze Wielkim, postanowiła nie zwracać uwagi na fakt, że to dzieło uznano za polską operę narodową, ale starała się wydobyć z treści „Halki” to, co jest w niej ciągle aktualne, ponieważ ukazuje dramat społeczny.

(według rozmowy Agnieszki Drotkiewicz z Natalią Korczakowską w grudniu 2011 r.)

	2a.	2b.		5.	
1. ●	●	3. ●	●	4.	●
_____	_____	_____	_____	_____	_____
				ale	_____
					● 6.
					_____
					● 7.
					_____
1.	.....				
2.	.....				
3.	.....				
4.	.....				
5.	.....				
6.	.....				
7.	.....				

SPRAWDZIAN Z ROZUMIENIA TEKSTU

- I. a) Ułóż pytania o treść zawartą w podkreślonych fragmentach tekstu;
 b) określ, jakiej części zdania dotyczy ułożone pytanie.

PRZYKŁAD:

Marek wnikliwie analizował polecenia do zadań, by udzielić poprawnych odpowiedzi.

- a) Po co (w jakim celu) Marek wnikliwie analizował polecenia do zadań?
 b) pytanie o okolicznik celu

(1) „Halka” jest jedną z oper Stanisława Moniuszki. (2) Jej pierwsza wersja powstała tuż po buncie chłopów pańszczyźnianych, zwanym rabacją galicyjską. (3) Wówczas nie było tematu gorętszego i bardziej kontrowersyjnego niż napięcia i nieumietność współpracy między polską szlachtą a chłopami. (4) Kompozytor uczynił bohaterką swego dzieła prostą chłopkę. (5) Domaga się ona od szlachetnie urodzonego pana odwzajemnienia szczerej i nieznającej sprzeciwu miłości. (6) Na widowni Teatru Wielkiego w dniu prapremiery ten wybór wywołał wrzenie. (7) Librecista Wolski i kompozytor Moniuszko odnieśli sukces u publiczności. (8) Natalia Korczakowska zdecydowała się współcześnie wyreżyserować „Halkę”, ponieważ uważa, że podobne rozwarstwienie świata na ludzi lepszych i gorszych staje się znów widoczne. (9) Mimo innych realiów także dziś dramat społeczny staje się palącym problemem.

(10) *Reżyserka postanowiła się z nim zmierzyć przez własne artystyczne przetworzenie tematu inspirowane kanonem literatury antyutopijnej XX i początku XXI wieku .*

(według rozmowy Agnieszki Drotkiewicz z Natalią Korczakowską w grudniu 2011 r.)

1. a).....
b).....
2. a).....
b).....
3. a).....
b).....
4. a).....
b).....
5. a).....
b).....
6. a).....
b).....
7. a).....
b).....
8. a).....
b).....
9. a).....
b).....
10. a).....
b).....

II. Wstaw w zaznaczone miejsca odpowiednie fragmenty tekstu, aby stanowił spójną całość

1. *Od czasów Mickiewiczowskich wykładów w College de France w polskiej świadomości krzepła idea wodza narodu-poety, który w swoich dziełach zawarłby prognozy przyszłych polskich losów, a doraźnie tłumaczyłby mechanizm aktualnych niepowodzeń narodowych.*

2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

7. *Chcąc nie chcąc, znalazł się na cokole.*

A. Twórca „Halki” znalazł się zatem w gronie wybrańców, od których oczekiwano odpowiedzialności za naród.

B. W tę rolę weszli też twórcy wypowiadający się w innym obszarze artystycznym: wieszczem stał się Wyspiański, czasowo piastował to miano Norwid, a Witold Rudziński wymienia wśród owych postaci także Grottgera i właśnie Moniuszkę.

C. Tezy o profetyzmie Moniuszki formułowano już po jego śmierci, a argumentów szukano w twórczości.

D. Miejsca Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego z czasem zajęli przedstawiciele późniejszych generacji.

E. Stał się symbolem, którego rolą było konsolidowanie grupy.

OLIMPIADA LITERATURY I JĘZYKA POLSKIEGO, ZAWODY OKRĘGOWE POZA POLSKĄ, 2011 R.

TEMATY ROZPRAWEK:

1. Obraz domu w literaturze dawnej Polski (do końca XVIII wieku).
2. Zaprezentuj sylwetkę człowieka pracy, wskazując na bohatera wybranej powieści pozytywistycznej. Jak rozumiesz to określenie?
3. Stron niewiele, wiele treści. Przedstaw nowelę (należącą do literatury polskiej), która zrobiła na tobie największe wrażenie. Uzasadnij, dlaczego wybrałeś ten utwór.
4. Omów cechy powieści historycznej na podstawie wybranego dzieła Henryka Sienkiewicza. Jak sądzisz, czemu służy konwencja sięgania do historii w toku tworzenia warstwy fabularnej?
5. *Ciemnozielony w mgle złocistej/ wśród ciszy drzemie uroczystej/ głuchy smrekowy las* (Kazimierz Przerwa-Tetmajer). Przyroda w utworach literackich Młodej Polski.
6. Lektury najnowsze. Omów wybraną polską powieść współczesną (lub zbiór opowiadań), która wywarła na Tobie szczególne wrażenie. Uzasadnij swój wybór.

TEST JĘZYKOWY

SPRAWDZIAN Z ROZUMIENIA TEKSTU ZE SŁUCHU TEKST DO ODCZYTANIA

Prowadzący sprawdzian dwukrotnie odczytuje podany tekst, a zawodnicy odpowiadają na 14 pytań związanych z treścią słuchanego fragmentu.

„Między końcem XIII stulecia a początkiem wieku XVI Polska przeszła wiele przemian, które radykalnie zmieniły jej oblicze. Okres rozbitcia dzielnicowego i postępującego rozdrobnienia dawnych ziem państwa Bolesława Krzywoustego zakończył się ostatecznie wraz z wawelską koronacją Władysława Łokietka w 1320 roku. Odrodzona monarchia ostatnich Piastów, a potem Andegawenów i Jagiellonów – Korona Królestwa Polskiego – miała jednak inny kształt

terytorialny niż kraj, który Krzywousty zostawił swoim potomkom. Władysław Łokietek pod koniec swego panowania władał Małopolską, Wielkopolską, Kujawami, ziemią sieradzką i łęczycką. Jego następca, Kazimierz Wielki, przyłączył do ojcowskiego królestwa inne terytoria, lecz ostatecznie zrezygnował ze starań o Śląsk, którego najważniejsza ziemia - księstwo wrocławskie przeszło pod bezpośrednie panowanie królów Czech, pozostałe zaś kolejno wiązały się z nimi zależnością lenną. Na terenach położonych na północ od Warty i Noteci od XIII wieku formowała się tworzona przez Brandenburgię Nowa Marchia, która oddzieliła od Polski Pomorze Zachodnie. Podejmowane na przełomie XIV i XV wieku próby ściślejszego powiązania tego obszaru z monarchią polską nie przyniosły trwałych rezultatów. Nad Bałtykiem powstało i przeżyło okres gwałtownego rozwoju państwo zakonu krzyżackiego, które wchłonęło również rozległe obszary ziem zamieszkałych przez ludy bałtyjskie. Dopiero po wojnie trzynastoletniej zakończonej pokojem toruńskim w 1466 roku Pomorze Gdańskie wraz z ziemią chełmińską i terenami wokół Malborka oraz Elbląga zostało włączone do Korony jako Prusy Królewskie, natomiast Warmia, również podległa władzy królów polskich, zachowała część swojej odrębności jako dominium biskupów warmińskich podporządkowane metropolii w Rydze. Przez długi czas ograniczoną suwerenność – jako lennicy władców polskich – zachowywali Piastowie mazowieccy. Dopiero śmierć ostatniego z nich, Janusza III (zmarłego w 1526 roku), umożliwiła wcielenie Mazowsza do Korony. Od połowy XIV wieku natomiast granice Polski zaczęły przesuwać się na wschód.”

(za Katarzyną Zalewską-Lorkiewicz)

SPRAWDZIAN Z ROZUMIENIA TEKSTU ZE SŁUCHU

Na podstawie wysłuchanego dwukrotnie fragmentu tekstu odpowiedz poprawnie lub zaznacz poprawną odpowiedź na podane pytania oraz wybierz lub wpisz poprawne uzupełnienia podanych zdań.

1. Polska przeszła wiele zmian, które radykalnie zmieniły jej oblicze
  - a) w końcu XIII wieku,
  - b) na przełomie XIV i XV wieku,
  - c) między końcem XIII stulecia a początkiem wieku XVI.
2. Wraz z wawelską koronacją Władysława Łokietka w 1320 roku zakończył się ostatecznie okres ..... i ..... dawnych ziem państwa .....
3. Korona Królestwa Polskiego to nazwa państwa Bolesława Krzywoustego. TAK – NIE
4. Władysław Łokietek pod koniec swego panowania władał
  - a) tylko Kujawami
  - b) Małopolską, Wielkopolską, Kujawami, ziemią sieradzką i łęczycką.
  - c) Małopolską, Wielkopolską i Kujawami.
5. Kazimierz Wielki zrezygnował ze starań o Śląsk. TAK - NIE
6. Co się stało z księstwem wrocławskim?

.....
7. Nowa Marchia formowała się na terenach położonych na północ od .....
i .....

8. Państwo krzyżackie wchłonęło również obszary zamieszkałe .....

9. Pokój toruński zakończył wojnę

- a) siedmioletnią,
- b) północną,
- c) trzynastoletnią.

10. Z czego składały się Prusy Królewskie?
.....
.....
.....

11. Warmia podlegała metropolii w Poznaniu. TAK – NIE

12. Piastowie mazowieccy byli ..... władców Polski.

13. Janusz III zmarł

- a) w 1526 roku,
- b) w 1466 roku,
- c) w XIII wieku.

14. Od połowy XIV wieku granice Polski zaczęły przesuwac się na wschód. TAK – NIE.

SPRAWDZIAN Z GRAMATYKI

„Raniutko maszerujemy nad Zatokę, która roi się od ptactwa. Szczególnie dużo było traczy nurogęsi i gęgołów. W okresie zimowym chronią się one do portu, bo łatwiej zdobędzie się w nim pożywienie, a falochrony zapewnią spokój. Obserwacja wspaniałego lotu myszołowów, które po mistrzowsku wykorzystywały prądy powietrza, pozostawiła w nas z kolei niezatarte wspomnienie ptaków dosłownie igrających ze słońcem i wiatrem.(...) Oczami duszy doskonale widzemy również naszą nocną wędrówkę brzegiem morza. Jeśli kiedyś szedłeś tą drogą z Gdyni do Sopotu, to sobie przypomnij tę zachwycającą nieskończoną dal morską z migoczącymi latarniami i oświetlonymi portami. Niestety marsz musieliśmy przerwać już w Orłowie, bo inaczej uciekłyby nam pociąg. Z bólem serca przekonywałam wtedy młodzież: skręcajmy ku stacji! Chyba chcecie wrócić do Warszawy?”

(według Zofii Czajowej)

I. Uzupełnij tabelę, tworząc gramatyczny opis form osobowych czasowników występujących w podanym tekście.

Forma osobowa	Osoba, liczba, czas/tryb	Bezokolicznik	Aspekt
Maszerujemy			

			niedokonany
	3.os. lp. przeszły		
		CHRONIĆ	
			dokonany
	3. os. lm. przyszły (nieprzeszły)		
		WYKORZYSTYWAĆ	
Pozostawiła			
	1. os. lp. terażniejszy		
			niedokonany
	2. os. tryb rozkazujący		
Musieliśmy			
			dokonany
		PRZEKONYWAĆ	
			niedokonany
Chcecie			

II. „Dumna twarz młodzieńca z portretu to oblicze szesnastoletniego księcia Janusza Radziwiłła (1612-1655). Malarzowi udało się z niemalą wirtuozerią przedstawić cechy fizjonomii i odzienia magnata. Lśniący strój wydobywa postać młodziana z ciemnego tła, którego głębię określa (...) stół przykryty tkaniną koloru purpury. Leży na nim czarny filcowy kapelusz ze strusimi piórami.”

(według Beaty Lejman)

Do podanych znaczeń słowotwórczych dopisz odpowiadające im derywaty oraz wyrażenia, w jakich występują w powyższym tekście. Przy tych derywatach, które są uważane za formy czasownika, podaj określenie formy i ten czasownik wraz z aspektem:

‘taki, który wyraża dumę’ – .....

.....

.....

‘taki, który ma szesnaście lat’ - .....

.....

.....

‘taki, który jest zaprzeczeniem małego’ - .....

.....

.....

‘taki, który lśni’ - .....

.....

‘taki, który przykryto’ - .....

.....

‘taki, który jest z filcu’ - .....

‘taki, który jest strusia’ – .....

III. Połącz odpowiednie formy z kolumn nadrzędników i podrzędników tak, aby tworzyły grupy składniowe. Wpisz je do tabeli i określ przypadek występującej w każdej grupie podrzędnej formy rzeczownika lub zaimka rzeczownego.

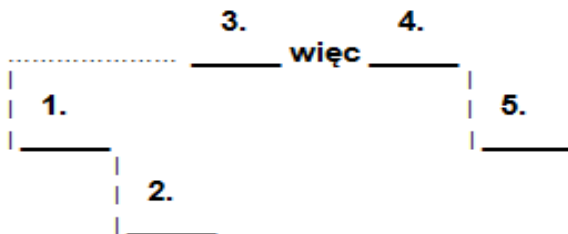
Nadrzędniki	Podrzędniki	Nr	Grupa składniowa	Przypadek
A. <i>przedstawić</i>	a. <i>tła</i>	1.		
B. <i>przykryty</i>	b. <i>stół</i>	2.		
C. <i>udało się</i>	c. <i>tkaninę</i>	3.		
D. <i>(leży) na</i>	d. <i>malarzowi</i>	4.		
E. <i>określa</i>	e. <i>nim</i>	5.		
F. <i>(wydobywa) z</i>	f. <i>cechy</i>	6.		

I

IV. Zanalizuj składniowo podane wypowiedzenie złożone, którego strukturę zobrazowano wykresem: a) wypisz wypowiedzenia składowe; b) określ ich typy.

Ponieważ na wakacje wyjeżdżaliśmy do takiej miejscowości, gdzie były rzeka i las, ojca niemal całkowicie pochłaniało łowienie ryb lub grzybobranie, więc wszystkie dzieci mogły wtedy robić to, na co miały właśnie ochotę.

(według Zofii Czajowej)

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

V. Od rzeczownika MATKA a) utwórz czasownik i przymiotnik; b) podaj przykład użycia każdego z tych wyrazów w zdaniu lub wyrażeniu; c) na podstawie podanych przykładów opisz znaczenia słowotwórcze utworzonego czasownika i przymiotnika:

1. czasownik .....

2. przymiotnik .....

SPRAWDZIAN Z ROZUMIENIA TEKSTU

I. Cały tekst (według zasobów udostępnionych „Polityce” przez PPWK SA) podzielono na pięć części. Na swoim miejscu znajduje się część 5.

Wpisz w odpowiednie miejsca (1., 2., 3. i 4.) oznaczenia pozostałych części, aby wszystkie utworzyły spójną całość.

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. *Dlatego bursztyn najczęściej wędrował na południe poprzez łańcuch lokalnych wymian towarowych.*

A. Występował on na południowym wybrzeżu Bałtyku.

B. Nie było jednego dogodnego połączenia wodnego, poza imperium rzymskim nie istniały drogi, a podróżowanie wiązało się z licznymi niebezpieczeństwami.

C. W czasach cesarstwa rzymskiego bardzo poszukiwanym surowcem był bursztyn służący do wyrobu luksusowych ozdób.

D. Żeby go stamtąd sprowadzić, podejmowano specjalne wyprawy, których najwięcej odbyło się w III w. n. e.

II. W odpowiednich miejscach uzupełnij tekst formami wyrazowymi wybranymi z ramki.

bogato, komnat, sięgający, świat, pobliskim, księgozbiorów, gdzie, poblizu, atrakcją, średniowiecza, połączone, wewnątrz, neogotycki, uchodzi

„Kórnik to miasto w 1961 r. ....z ..... Bninem. Największą .....
Kórnika jest wspaniałą ..... zamek, ... swą historią
....., obecnie ..... wyposażone muzeum ..... Spośród licznych
.....
za najpiękniejszą ..... Sala Mauretańska. W zamku znajduje się też Biblioteka
Kórnicka słynąca z posiadania jednego z najbogatszych ..... w Polsce. W
..... zamku znajduje się zespół zabudowań folwarcznych, ... w 1923 r. przyszła
na ..... Wisława Szymborska”

(według zasobów udostępnionych „Polityce” przez PPWK SA)

III. Ułóż pytania o treść zawartą w podkreślonych fragmentach podanego (według Jacka Staszewskiego) tekstu:

Komisja Edukacji Narodowej (KEN) została powołana w 1773 r. po kasacji zakonu jezuitów.

.....
.....
.....

Poza kierowaniem szkołami dotąd prowadzonymi przez skasowany zakon KEN opracowywała zasady programowe i organizacyjne nowego systemu szkolnego.

.....
.....
.....

Wykształcenie Polaków na świadomych obywateli wyposażonych w użyteczną wiedzę opartą na zdobyczach nauki było celem reformy szkolnictwa.

.....
.....
.....

Siedem lat trwało przygotowanie wszystkich projektów.

.....
.....
.....

Ostatecznie administrację szkolną oparto na podziale terytorialnym.

.....
.....
.....

Podległość szkół w stosunku do władzy lokalnej miała charakter hierarchiczny.

.....
.....
.....

Komisji Edukacji Narodowej podlegały uniwersytety zwane szkołami głównymi.

.....
.....
.....

We wszystkich typach szkół starano się wprowadzić nauki przyrodnicze, fizykę, historię, geografę, a także elementy nauk rolniczych i medycznych.

.....
.....
.....

IV. Dopasuj do pytań poprawne odpowiedzi (według Marka Wredego).

1. *Co zdewastowało osiemnastowieczną Oficynę Tarasową?*

.....
2. *Jak wysoki był poziom wody w budynku podczas powodzi?*

.....
3. *Od kiedy Oficyna Tarasowa była już niezamieszkała?*

.....
4. *Czego wymagał Zamek?*

.....
5. *W jakim stylu planowano rozbudowę gmachu?*

.....
6. *Czyj projekt przyjęto do realizacji?*

.....
A. – *Od czasu drugiej powodzi w 1816 r.*

B. – *W duchu klasycyzmu.*

C. – *Podczas powodzi poziom wody w budynku sięgał 1,5 metra.*

D. – *Intendenta Generalnego Budynków Królewskich architekta Jakuba Kubickiego.*

E. – *Dwie katastrofalne powodzie w 1813 i 1816 r.*

F. – *Zamek wymagał inwestycji.*

TEKST DYKTANDA

„Księżna Izabela Czartoryska (1746-1835) z domu Flemming była pisarką, wpływową organizatorką życia kulturalnego i literackiego. Założyła rezydencję Powązki, a także konkurencyjny wobec klasycyzmu stanisławowskiego ośrodek pielęgnacji narodowych pamiątek w Puławach, gdzie złączywszy pomysłowo pasję kolekcjonerską z szacunkiem dla narodowej tradycji, otworzyła pierwsze w Polsce muzeum. W młodości należała do zwolenników rokoka, późniejsze zaś zafascynowanie sentymentalizmem (upodobania te znalazły wyraz w koncepcjach obu rezydencji) przedstawiła w „Myślach różnych o sposobie zakładania ogrodów”. Magnatka brała również czynny udział w wydarzeniach politycznych. W okresie Sejmu Czteroletniego związała się ze stronnictwem patriotycznym. Po uchwaleniu Konstytucji 3 maja, której była rzeczniką, ułożyła marsz „Hej, hej rycerze”. Ukazany w nim wzorek patriotyzmu starała się zainspirować pisarzy i artystów. Księżna zajmowała się również teatrem i kształceniem aktorów. W późniejszym okresie życia pisała dzieła oświatowe i moralizatorskie dla ludu, między innymi opublikowała popularną historię Polski.”

(według bazy encyklopedycznej Wydawnictwa Naukowego PWN)

OLIMPIADA LITERATURY I JĘZYKA POLSKIEGO, ZAWODY REPUBLIKAŃSKIE, 2011 R.

TEMATY ROZPRAWEK:

1. „Nie mogę się modlić: – Daj mi ją! – a jednak często zdaje mi się, że jest moją” (Johann Wolfgang Goethe *Cierpienia młodego Wertera*).

Przedstaw, znane Ci z utworów literackich, ujęcia motywu nieszczęśliwej miłości. Jakie przeszkody stają na drodze do szczęścia kochanków (los, sytuacja społeczna bohaterów, nieczułość wybrańca / wybranki). Zwróć uwagę na sytuację, w której motyw staje się charakterystycznym elementem gatunku literackiego, cechą wyróżniającą epoki.

2. Dziewiętnastowieczny estetyzm propagował „sztukę dla sztuki” (Victor Cousin *O prawdzie, pięknu i dobru*), prymitywiści nawoływali: „zamiast ekstazy – intelekt, twórczość świadoma i celowa” (Aleksander Wat i Anatol Stern, *prymitywiści do narodów świata i do polski*). Czym dla Ciebie jest sztuka? Jakie postawy artystyczne zyskały Twoje uznanie: Artysta-Kapłan, twórca angażujący się w życie narodowe i społeczne, prowokator? Uzasadnij swoje sądy, odwołując się do znanych Ci utworów literackich z XIX i XX wieku.

3. Zaprezentuj wybraną przez Ciebie adaptację filmową polskiej powieści. Następnie przywołaj ekranizację, która – według Ciebie – okazała się mniej udaną próbą przekazania treści obecnych w utworze prozatorskim. Uzasadnij swój wybór.

4. Czy trzeba wkładać zbroję, aby być bohaterem? Zaprezentuj sylwetki (co najmniej dwóch) dzielnych kobiet, ukazując różne typy bohaterstwa. Po wzorcu sięgnij do polskich utworów literackich.

INTERPRETACJE:

5. Dokonaj interpretacji *Trenu III* Jana Kochanowskiego. Zwróć uwagę na obecne w wierszu poczucie straty, pustki. Jakie cechy zmarłej córeczki wspomina poeta? O jakim dziedzictwie mówi? W jakiej wizji znajduje nadzieję na ukojenie bólu?

6. Zanalizuj utwór „*Ballady i romanse*” Władysława Broniewskiego. Do którego utworu epoki romantyzmu odsyła aluzja literacka obecna w wierszu? O jakich tragicznych wydarzeniach mówi poeta? Jak zinterpretujesz symboliczne zestawienie cierpiącego Jezusa i Ryfki?

TEST JĘZYKOWY

SPRAWDZIAN Z ROZUMIENIA ZE SŁUCHU TEKST DO ODCZYTANIA

Prowadzący sprawdzian dwukrotnie odczytuje podany tekst, a zawodnicy wpisują brakujące fragmenty.

„Dzieło Tadeusza Różewicza od dawna należy do najważniejszych w kulturze współczesnej Europy – nie tylko w dziedzinie poezji, dramatu i teatru. Jest szczególnie doniosłe dla kulturowej samoświadomości tego wieku, któremu poeta od lat bez mała siedemdziesięciu wymierza sprawiedliwość – i najmądrzej, i najrzetelniej. Fakt, że u źródeł tego dzieła znalazło się przeżycie doświadczeń granicznych, nie wyczerpuje wprawdzie jego przesłania – jak to niekiedy utrzymywano dawnymi czasy – ale z pewnością ustanawia trwałą obszar odniesienia dla obserwacji i wizji świata, którą dzieło to wyłoni. Tych doświadczeń, wzbogaconych zresztą intensywnie w minionym stuleciu przez totalitaryzmy i fundamentalizmy wszystkich odcieni i orientacji, wywodzi się bowiem trwałe przekonanie poety o potrzebie sprawdzania: frazesów, sloganów, programów, ideologii; o konieczności nieustającej weryfikacji rzeczywistego poziomu przejawiania się podstawowych wartości kulturowych w konkretnych poczynaniach ludzi wobec ludzi. Doświadczenia graniczne wykazały przecież ponad wszelką wątpliwość, że poziom przejawiania się tych wartości, z których od tysiącleci budujemy pojęcie człowieczeństwa, może być i bywa – bywa raz po raz – w rozległej skali zerowy. Co więcej, ów zerowy poziom człowieczeństwa, skoro zaistniał tak spektakularnie, jest powtarzalny. (...) Rozpoznaniem poety służą od początku jego własne narzędzia języka. Pierwszym jest oczywiście wiersz (...). Wersolodzy ustalili już dawno, że zwiastuje on pojawienie się czwartego systemu wersyfikacji polskiej (...), oraz dowiedli, że racją istnienia tych bezrymowych wersów różnej długości jest właściwe im emocyjne skupienie wyrazów (...). Decydujące wydaje się tutaj budowanie obszaru znaczeń, w którym słowa sprawdzają się nawzajem i zderzają, i odmieniają przez współistnienie w aktywnie zorganizowanym kontekście. W tych operacjach, kontekstualnych zatem, uczestniczy ponadto wyczuwalna sfera milczenia, czyli to, co między słowami, wierszami, strofami. W rezerwie pozostają takie zabiegi, jak zawieszenie lub przecięcie komunikatu (...).”

(za Józefem Kelerą)

SPRAWDZIAN Z ROZUMIENIA ZE SŁUCHU

Słuchając tekstu, uzupełnij brakujące fragmenty.

„Dzieło Tadeusza Różewicza od dawna należy do najważniejszych w kulturze współczesnej Europy – _____¹⁾ w dziedzinie poezji, dramatu i teatru. Jest _____²⁾ doniosłe dla kulturowej _____³⁾ tego wieku, któremu poeta od lat _____⁴⁾ siedemdziesięciu wymierza sprawiedliwość – i najmądrzej, i _____⁵⁾. Fakt, że u _____⁶⁾ tego dzieła znalazło się przeżycie doświadczeń _____⁷⁾, nie wyczerpuje _____⁸⁾ jego przesłania – jak to _____⁹⁾ utrzymywano dawnymi _____¹⁰⁾ – ale z pewnością ustanawia trwałą obszar odniesienia dla obserwacji i _____¹¹⁾ świata, którą dzieło to wyłoni. Tych doświadczeń, wzbogaconych zresztą _____¹²⁾ w minionym stuleciu przez totalitaryzmy i fundamentalizmy wszystkich odcieni i orientacji, wywodzi się _____¹³⁾ trwałe przekonanie poety o potrzebie sprawdzania: frazesów, _____¹⁴⁾, programów, ideologii; o konieczności _____¹⁵⁾ weryfikacji rzeczywistego poziomu przejawiania się podstawowych wartości _____¹⁶⁾ w

konkretnych poczynaniach ludzi _____¹⁷⁾ ludzi. Doświadczenia graniczne wykazały _____¹⁸⁾ ponad wszelką wątpliwość, że poziom przejawiania się tych wartości, z których od _____¹⁹⁾ budujemy pojęcie człowieczeństwa, może być i bywa – bywa _____²⁰⁾ – w rozległej skali _____²¹⁾. Co więcej, ów zerowy poziom _____²²⁾, skoro zaistniał tak _____²³⁾, jest powtarzalny. (...) Rozpoznaniem poety służą od początku jego własne narzędzia języka. Pierwszym jest oczywiście wiersz (...). _____²⁴⁾ ustalili już dawno, że zwiastuje on pojawienie się czwartego systemu wersyfikacji polskiej (...), oraz _____²⁵⁾, że racją istnienia tych _____²⁶⁾ wersów różnej długości jest właściwe im emocyjne skupienie wyrazów (...). Decydujące wydaje się tutaj budowanie obszaru znaczeń, w którym słowa sprawdzają się _____²⁷⁾ i zderzają, i odmieniają przez _____²⁸⁾ w aktywnie zorganizowanym kontekście. W tych operacjach, kontekstualnych zatem, uczestniczy ponadto _____²⁹⁾ sfera milczenia, czyli to, co _____³⁰⁾ słowami, wierszami, strofami. W rezerwie pozostają takie zabiegi, jak zawieszenie lub przecięcie komunikatu (...).”

(za Józefem Kelerą)

SPRAWDZIAN Z GRAMATYKI

I. Podane zdania uporządkuj według stopnia oficjalności komunikatu: od tekstu zawierającego najwięcej cech stylu urzędowego do tekstu, który ma najwięcej cech wypowiedzi potocznej, dopasowując odpowiednie litery do liczb od 1. do 6.

1.	2.	3.	4.	5.	6.

- A. Pacjenci, którzy nie zmieniają obuwia lub nie założą ochraniaczy nie będą obsługiwani.
- B. Zmień buty lub załóż ochraniacze, bo inaczej nie będą z tobą gadać.
- C. Bardzo prosimy pacjentów: zmieńcie obuwie lub załóżcie ochraniacze.
- D. Zabrania się przebywać w ośrodku w niezmiennym obuwiu lub bez ochraniaczy.
- E. Przypomina się pacjentom o obowiązku zmiany obuwia lub założenia ochraniaczy.
- F. Na terenie ośrodka, pacjenta obowiązuje zmiana obuwia lub założenie ochraniaczy.

II. SZKLANY i SZKLISTY to przymiotniki od rzeczownika SZKŁO, a SZKLARNIOWY – od rzeczownika SZKLARNIA.

1) Ułóż jedno przykładowe zdanie z przymiotnikiem SZKLANY:

.....
 .....

2) Ułóż jedno przykładowe zdanie z przymiotnikiem SZKLISTY:

.....
 .....

3) Ułóż jedno przykładowe zdanie z przymiotnikiem SZKLARNIOWY:

.....
 .....

III. Przy każdym z trzech poniższych kontekstów podaj inny rzeczownik o znaczeniu konkretnym, którym w podanym kontekście można zastąpić rzeczownik OPRACOWANIE o znaczeniu ogólnym: ‘to, co ktoś opracował’.

Przykład:

Rzeczownik APARAT z tekstu: *Rozmawialiśmy z drugiego aparatu* można zastąpić rzeczownikiem TELEFON, a rzeczownik APARAT z tekstu: *Zaraz włączymy aparat i posłuchamy wiadomości.* – rzeczownikiem RADIO.

1) *Dziś wiele utworów klasycznych grywa się w opracowaniu jazzowym.*

.....
.....

2) *Krytycy zgodnie chwalili opracowanie opowiadań Czechowa na potrzeby sceny.*

.....
.....

3) *Wydano już wiele opracowań na temat globalnego ocieplenia.*

.....
.....

IV. Na podstawie analizy przykładowych zdań:

a) podaj czasowniki, których formy konstituują te zdania, wraz z ich wymaganiami składniowymi;

b) określ znaczenie każdego z tych czasowników;

c) określ ich aspekt.

Przykład:

Na lekcji tłumaczyliśmy tekst francuskiej piosenki.

TŁUMACZYĆ – ktoś tłumaczy coś ‘przekładać’; niedokonany

Wczoraj tłumaczyliśmy kuzynce, jak dojechać z dworca do centrum miasta.

TŁUMACZYĆ – ktoś tłumaczy coś komuś ‘wyjaśniać’ niedokonany

- *Zainteresowanie teatrem zawiodło Alę do szkoły aktorskiej.*

.....
.....

- *Na śliskiej szosie kierowców często zawodzą hamulce.*

.....
.....

- *W środkowej części sonaty skrzypce rzewnie zawodziły.*

.....
.....

- *Swoim postępowaniem Janek zawiódł Marysię.*

.....
.....

- *Ufna w dobre intencje znajomych Marysia ciągle się na kimś zawodzi.*

.....
.....

- *Koleżanka na pewno zawiedzie Jolę na pokaz wiosennej mody.*

.....
.....

.....

V. Podkreślone fragmenty poniższych zdań zastąp odpowiednimi formami zwrotów lub wyrażeń wybranych z listy. W razie potrzeby dopasuj do nich formy pozostałych wyrazów.

a) Ela długo się wahała, czy studiować w Krakowie.

.....

b) Reakcja Janka na pomysł, żeby pójść na węgry miała być dla całej klasy swoistym testem jego postawy wobec kolegów.

.....

c) Marysi bardzo zależało na przyjaźni z Agnieszką.

.....

d) Hania w klasie czuła się zagrożona, dlatego postanowiła zmienić szkołę.

.....

e) Piotr całkowicie podporządkował sobie kolegów.

.....

f) Myśleliśmy, że fizyk nawiąże do tematu poprzedniej lekcji, ale on zaczął od czegoś zupełnie innego.

ZWROTY I WYRAŻENIA DO WYBORU:

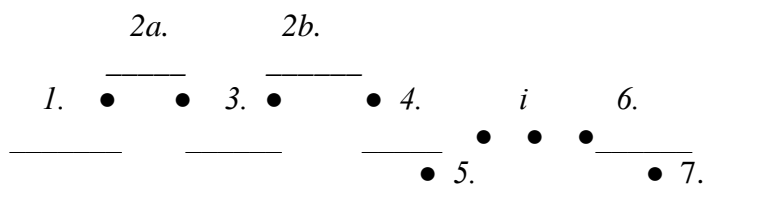
papierek lakmusowy, coś leży komuś na sercu, ktoś bije się z myślami, z innej beczki, ktoś owinął sobie kogoś wokół palca, komuś pali się grunt pod stopami.

VI. Biorąc pod uwagę jego wykres, zanalizuj składniowo podane wypowiedzenie wielokrotnie złożone, tj.

- a) wypisz wypowiedzenia składowe;
b) określ ich typy.

Aby skłonić młodych ludzi do aktywności, Zbigniew Herbert, gdy trafił na spotkanie autorskie do małego miasteczka, starał się wpajać słuchaczom swoje przekonanie, że wszędzie można cieszyć się tym, co nas otacza i że korzyść przynosi nawet podróż po najbliższych okolicach, jeżeli jest się ciekawym świata.

(według rozmowy Zbigniewa Herberta z Zuzanną Jastrzębską dla „Filipinki” w 1972 r.)

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....

SPRAWDZIAN Z ROZUMIENIA TEKSTU

- I. a) Ułóż pytania o treść zawartą w podkreślonych fragmentach tekstu;
- b) określ, jakiej części zdania dotyczy ułożone pytanie.

PRZYKŁAD:

Marek wnikliwie analizował polecenia do zadań.

- a) Jak Marek analizował polecenia do zadań?
- b) pytanie o okolicznik sposobu

(1) "Noce i dni" są powieścią rzeką Marii Dąbrowskiej. (2) Cztery tomy tworzące tę całość wydano po raz pierwszy w latach 1931-1934. (3) Autorka wykorzystała tradycję XIX-wiecznej prozy realistycznej. (4) Śledzimy losy postaci, aby doświadczyć rytmu życia wyznaczanego przez noce i dni, narodziny i śmierć, społeczne rytuały. (5) Bohaterowie powieści – Barbara z Ostrzeńskich i Bogumił Niechcicowie – wywodzą się ze zubożałych rodzin ziemiańskich. (6) Mimo łąiącego ich uczucia nie tworzą dobrej pary. (7) Ona nie ukrywa nieustannego rozgoryczenia z powodu niezaspokojonych aspiracji i potrzeb duchowych. (8) On – dawny powstaniec styczniowy – zarządza cudzymi majątkami. (9) Pod koniec wspólnego życia

Barbara docenia męża, ponieważ wreszcie dostrzega jego poszukiwanie sensu istnienia w pracy traktowanej jako nakaz moralny, w otwarciu na innych ludzi i w jedności z naturą. (10)
W postaci Agnieszki, córki Niechciców, Dąbrowska sportretowała samą siebie.

(według bazy encyklopedycznej PWN)

1. a).....
b).....
2. a).....
b).....
.....
3. a).....
b).....
4. a) .....
b) .....
5. a).....
b).....
6. a).....
b) .....
7. a) .....
b).....
8. a) .....
b) .....
9. a).....
b).....
10. a).....
b).....

II. Wstaw w zaznaczone miejsca odpowiednie fragmenty tekstu, aby stanowił spójną całość

1. „Kapela dziecięca” to jeden z obrazów Tadeusza Makowskiego z 1922 r.
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. *Plótno emanuje wesołością skocznej ludowej melodii.*

- A. Publiczność słuchająca ich występu to trzy dziewczynki, których główki wychylają się z okna.*
- B. Czterech chłopców z piszczałkami i bębenkami stoi pod drzewem na tle ceglanego muru.*
- C. Małym orkiestrom zdaje się zaś wtórować kanarek w klatce wywieszanej przed oberżą.*
- D. Artysta przedstawił na nim – odbywający się przed wiejską oberżą - improwizowany koncert dziecięcy.*
- E. Koncertowi przysłuchują się także biały kogut siedzący na drzewie i czarny kot na progu.*
(według bazy encyklopedycznej PWN)